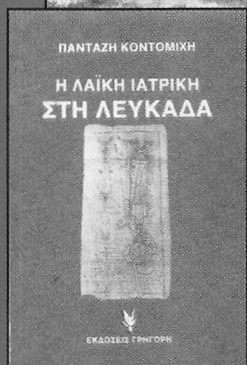
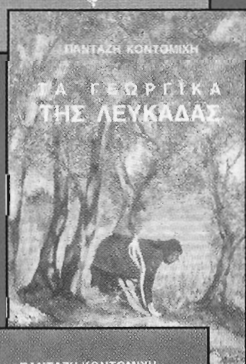
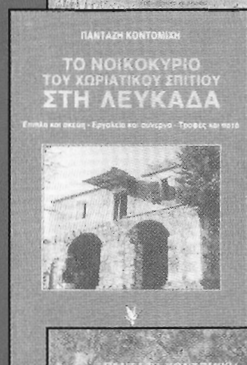
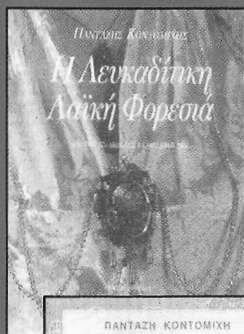

Πανταζής Κοντομίχης

ΠΕΝΗΝΤΑΧΡΟΝΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ
ΚΑΙ Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ Τ. Ε. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗ
ΣΤΗΝ ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΚΟΝΤΟΜΙΧΗΣ

ΠΕΝΗΝΤΑΧΡΟΝΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Επιμέλεια της έκδοσης
Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης
Ιστορικός, Διευθυντής Ερευνών
στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΛΕΥΚΑΔΑΣ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ: 1953
Ροντογιάννη 11, 311 00 Λευκάδα
τηλ. 0645-22502

ISBN 960-85865-0-X

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΚΟΝΤΟΜΙΧΗΣ
ΠΕΝΗΝΤΑΧΡΟΝΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ
ΚΑΙ Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ Τ. Ε. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗ
ΣΤΗΝ ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ
ΤΗΣ *ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ*

ΛΕΥΚΑΔΑ 1996

Αυτοβιογραφικά

Γεννήθηκα στον Κάβαλλο της Λευκάδας το 1924. Τέλειωσα το Δημοτικό και το Γυμνάσιο στη γενέτειρά μου και το 1945 μπήκα στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών και το 1950 αποφοίτησα, παίρνοντας πτυχίο Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Πρωτοεμφανίστηκα στα Γράμματα το 1946 ως συνεργάτης της φοιτητικής εφημερίδας «Φοιτητική Φωνή», στη στήλη του χρονογραφήματος. Το 1952 διορίστηκα στη Μέση Εκπαίδευση και υπηρέτησα τα περισσότερα χρόνια στη Λευκάδα. Μόνον α) το 1955 αποσπάστηκα για ένα εξάμηνο στο Γυμνάσιο Πωγωνιανής Ιωαννίνων, β) τα σχολικά έτη 1974-75 και 1975-76 υπηρέτησα ως Γυμνασιάρχης στο Γυμνάσιο Βόντισας και το 1976-77 τοποθετήθηκα ως Λυκειάρχης στην ίδια πόλη.

Το 1980 έγινα Γενικός Επιθεωρητής Μ.Ε. και τοποθετήθηκα στην τότε νεοϊδρυθείσα «Εκπαιδευτική Περιφέρεια Μ.Ε. Νομού Λευκάδας». Το 1983 έγινα Σχολικός Σύμβουλος Μ.Ε. στην ίδια Περιφέρεια και το 1985 συνταξιοδοτήθηκα με το βαθμό του Γεν. Επιθεωρητή.

Το 1952 και '53 διηύθηνα το περιοδικό «Μαθητικός Κόσμος» που κυκλοφορούσε σε πολλά Γυμνάσια της χώρας μας, καθώς και στην Κύπρο.

Παράλληλα με τα εκπαιδευτικά μου καθήκοντα ασχολήθηκα με ιστοριοδιφικές, φιλολογικές και λαογραφικές εργασίες, που οι πιο πολλές στηρίχθηκαν σε υλικό που άντλησα ερευνώντας στο Ιστορικό Αρχείο Λευκάδας.

Μετάφρασα Ομηρο και Ησίοδο και συνεργάστηκα με διάφορα περιοδικά και εφημερίδες, όπως φαίνεται και από την αναγραφή των δημοσιευμάτων μου.

Είμαι τακτικό μέλος της «Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας» και της «Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών».

Λευκάδα 21.9.95

Κάθε βδομάδα

53
4/2/46

ΑΠΟΔΙΩΓΜΕΝΟΙ

—'Απόψε Βασίλη αιστάνθηκα τὸ περισσότερο κρύο. Μαξενόμουνα ἀπὸ δῶ, μαξενόμουνα ἀπὸ κεῖ καὶ τὰ κόκκαλά μου τρύπαγαν ἀπ' τὸ κρύο καὶ τὸ πάτωμα. Εἶπε ὁ φιλοξενούμενος ἀπ' τὸ συνάδελφό του κι' ἄνοιξε τὸ παράθυρο νὰ ἰδεῖ τὸν καιρὸ.

Τὰ θουνά εἶχαν ἀσπρίσει κι' ἀπὸ πάνω τους ὁ οὐρανὸς ὀλοσκότεινος μὲ πού καὶ πού σταχτιά μπαλώματα.

7 ἡ ὥρα πρέπει νὰ πάω σπὸ μάθημα εἶπε καὶ διπλώνοντας τὴν κουβέρτα του ἀποχαιρέτισε τὸ συνάδελφό του. Βιαστικὸς, βιαστικὸς, τρίβοντας τὰ χέρια του, μαξεύοντας τοὺς ὤμους σηκώνοντας καὶ κατευάζοντας τὸν τριμμένο γιακά του ἔφτασε λαχανιασμένος στὴν αἴθουσα μόλις ἔμπαινε ὁ καθηγητὴς βρῆκε τὸν ἀριθμὸ του κι' ἀπὸ κεῖ κατῆκε κάτω, κάτω στὰ ὑπόγεια βάθεια καὶ πλάτεια τῆς σκέψης του, τῆς σκέψης τῶν ἀποδιωγμένων: Χωρὶς δωματίο, χωρὶς φαί, μισογυμνας, χωρὶς στοργὴ καὶ χαρὰ στὴ ζωὴ.

«Στὴ σελίδα 376 θὰ βρῆτε, στὴν ψυχολογία τοῦ παιδός, τὸν δεκάλογον τοῦ φοιτητοῦ. Ἐκεῖ θὰ ἰδῆτε ποίαι εἶναι αἱ ἀπαραίτητοι προϋποθέσεις γιὰ ἓνα σπουδᾶτοι προϋποθέσεις γιὰ ἓνα σπουδᾶ καθηγητῆς. Κοῦνησε τὸ κεφάλι του. Ὅλο συνταγὲς ἔχετε νὰ δίνετε, σάν τοὺς γιατροὺς στὰ θουνοχώρια. Τίς ἔχετε τίς συνταγὲς, εἶπε ἀπὸ μέσα του.

12 ἡ ὥρα. Ὁ οὐρανὸς γινόνταν πῦρ μαῖρος. Χοντρὲς ψυχάλες πέφτανε κι' οἱ ἀστραπὲς αὐλακώνανε τὸν ὀρίζοντα σὰ φλογερὰ κρεῖδια. Ἄς πάω τώρα στὸν κ. Ζώρα. Τὴ περασμένη βδομάδα πού ξαναπῆγα, μούπε νὰ περάσω ἔπειτ' ἀπὸ λίγες μέρες. Τὸν καυμένο! Πόσο συγκινεῖται ἀπ' τὸ φοιτητικὸ δρᾶμα! Εἶδες ἐκεῖ τί ὥραία «ἐκφωνεῖ» τίς ἀποφάσεις τῶν προσημασμένων του; Λαμπρά. Κι' ἀνέθηκε τίς κουλουριασμένες σκάλες τῆς λέσχης. Τρίτο πάτωμα, δεξιά. Προσημασθήκε στὴν οὐρὰ πού σκόρπαε μπροστά καὶ μεγάλωνε πίσω κι' ἄκουε τοὺς πολύχρωμους διαλόγους. Ἐδῶ γνώρισε καὶ τὸν ἑαυτοῦ του Τά ἴδια ζητοῦσε κι' αὐτὸς κι' ἔσμιξε μὲ τοὺς ἄλλους ἀποδιωγμένους χωρὶς νὰ παρουσιαστεῖ.

— Ἄς ἀνεβούμε συνάδελφοι στὴν κορφὴ, ἔλεγα, ὀλονῶνε οἱ μυστικὸι ψυθιρισμοί.

Οἱ ψυχάλες σταμάτησαν κι' ὁ ἥλιος ἔλαμψε λίγο ἀνάμεσα ἀπ' τὰ μαῦρα σύγνεφα. Χαμογέλασε: δειρεμένη ἐλπίδα! Σὲ γνωρίζω.

ΝΙΚΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

ΑΝΑΓΡΑΦΗ* ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΠΑΝΤΑΖΗ ΚΟΝΤΟΜΙΧΗ

Α' ΒΙΒΛΙΑ

1. *Το νεοελληνικό θέατρο στη Λευκάδα (1800-1864)*, Αθήνα, εκδ. «Μέλισσα», 1964, 109σ. Για τύπωμα η β' έκδοση.
2. *Ομήρου Οδύσσεια Α-Ω. Εμμετρη μετάφραση*, Αθήνα, Γρηγόρη, 1972, 379σ. (Τυπώνεται η β' έκδοση).
3. *Ομήρου Ιλιάδα Α-Ω. Εμμετρη μετάφραση*, Αθήνα, Γρηγόρη, 1976, 507σ.
4. *Ησιόδου Έργα. 1. Έργα και ημέραι· 2. Θεογονία· 3. Ασπίς Ηρακλέους. Εμμετρη μετάφραση, Εισαγωγή-Σχόλια*, Αθήνα, Γρηγόρη, 1980, 104σ.
5. *Δημοτικά τραγούδια της Λευκάδας*, Αθήνα, Γρηγόρη, Λαογραφικά Λευκάδας 1, 1985, 282σ.
6. *Τα γεωργικά της Λευκάδας*, Αθήνα, Γρηγόρη, Λαογραφικά Λευκάδας 2, 1986, 245σ.
7. *Η λαϊκή ιατρική στη Λευκάδα*, Αθήνα, Γρηγόρη, Λαογραφικά Λευκάδας 3, 1988, 311σ.
8. *Η λευκαδίτικη λαϊκή φορεσιά από τον 17ο αιώνα ως τα μέσα του 20ού*, Αθήνα, ΕΟΜΜΕΧ, 1989, 4ο, 173σ.
9. *Το νοικοκυριό του χωριάτικου σπιτιού στη Λευκάδα. Επιπλα και σκευή, εργαλεία και σύννερα, τροφές και ποτά*, Αθήνα, Γρηγόρη, Λαογραφικά Λευκάδας 4, 1990, 367σ.
10. *Λαογραφικά σύμμεικτα Λευκάδας. Ήθη και έθιμα - οι μεγάλες γιορτές - ο κύκλος της ζωής - παραδόσεις και παραμύθια - προλήψεις και δεισιδαιμονίες*, Αθήνα, Μιχαήλ Π. Γρηγόρης, Λαογραφικά Λευκάδας 5, 1995, 621σ.

Β' ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

11. *Μαθητικός Κόσμος*, μαθητικό περιοδικό, Διευθυντής: Π. Κοντομίχης, Λευκάδα, Εκδότης: Βιβλιοπωλείο Τσιρίμπαση, τεύχος 1 (25-5-1952) - τεύχος 5 (Μάρτης - Απρίλης 1953).

* Η αναγραφή των δημοσιευμάτων του Πανταζή Κοντομίχη στηρίχτηκε σε δική του καταγραφή του 1995, την οποία θεωρεί ελλιπή, αφού λείπουν από το αρχείο του δημοσιεύματά του σε εφημερίδες και βραχύβια περιοδικά και υπολογίζει τα δημοσιεύματά του να φτάνουν τον αριθμό διακόσια. Λίγες αναγραφές προστέθηκαν από τον επιμελητή της έκδοσης και αρκετές βελτιώσεις στις αναγραφές προήλθαν από τις αυτοψίες των δημοσιευμάτων, όπου αυτό ήταν δυνατό. Ο χωρισμός σε κατηγορίες ακολουθεί σε μεγάλο βαθμό την κατάταξη του συγγραφέα. Σε κάθε κατηγορία οι αναγραφές ακολουθούν χρονολογική σειρά.

Γ' ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ
ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

1. Λαογραφικά

12. «Καλλικάντζαροι», εφ. *Λευκάς*, φ. 42 (Λευκάδα, 1951).
13. «Τα παγανά. Μια λευκαδίτικη παράδοση για τους καλλικατζάρους», π. *Μαθητικός Κόσμος*, τεύχος 4 (Λευκάδα, Δεκ. 1952 - Φλεβ. 1953).
14. «Λαογραφικά Λευκάδος (γιατροσόφια, ξόρκια, προλήψεις)», *Ηπειρωτική Εστία* 7 (1958) 587-592. Βλ. και αρ. 16.
15. «Λαογραφικά Λευκάδος. Σύντομη εισαγωγή», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 3-7 (Λευκάδα 1961) και φ. 8 (Ιαν. 1962), βλ. και αρ. 25.
16. «Γιατροσόφια - ξόρκια - προλήψεις», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 7 (Λευκάδα, Δεκ. 1961). Βλ. και αρ. 14.
17. «Λαογραφικά Λευκάδος. Λαϊκή Ιατρική (Κώδικας Θεοφυλάκτου Κατωπόδη 1829-1911)», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 8 (Λευκάδα, Ιαν. 1962).
18. «Ένας λαϊκός ονειροκρίτης (από χειρόγραφο του Αγ. Πέτρου)», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 9 (Λευκάδα, Φεβρ. 1962).
19. «Ραφτάδες» και «Φραγκορράφτες», *Λαογραφικά Λευκάδας*, εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 14 (Λευκάδα, Ιουλ. 1962).
20. «Το αμπελοφύτι. Λαογραφικά Λευκάδος. Αγροτικές εργασίες», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 15 (Λευκάδα, Αυγ. 1962). Βλ. και αρ. 24.
21. «Το ασβεστοκάμινο. Λαογραφικά Λευκάδος. Αγροτικές εργασίες», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 16 (Λευκάδα, Σεπ. 1962). Βλ. και αρ. 24.
22. «Το τραβέτζο. Λαογραφικά Λευκάδος», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 19 (Λευκάδα, Δεκ. 1962).
23. «Η φουρνάρισσα. Λαογραφικά Λευκάδος», εφ. *Λευκαδίτικα*, φ. 54 (Αθήνα Δεκ. 1962).
24. «Λαογραφικά της Λευκάδος. Το αμπελοφύτι και το ασβεστοκάμινο», *Επτανησιακόν Ημερολόγιον* 2 (Αθήνα, 1962), 171-174. Βλ. και αρ. 20, 21.
25. «Λαογραφικά Λευκάδος (Σύντομη εισαγωγή)», *Επτανησιακόν Ημερολόγιον* 3 (Αθήνα, 1963), 145-155. Βλ. και αρ. 15.
26. «Το μάξιμα της ελιάς. Λαογραφικά Λευκάδος», *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 20 (Λευκάδα, Ιαν. 1963).
27. «Η παρακαλιά» *Λαογραφικά Λευκάδος*, εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 21 (Λευκάδα, Φεβ. 1963).
28. «Το καρβουνοκάμινο. Λαογραφικά Λευκάδος», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 23-24 (Λευκάδα, Απρ.-Μάι. 1963).
29. «Του λιναριού τα πάθη. Λαογραφικά Λευκάδος», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 25 (Λευκάδα, Ιουν. 1963).
30. «Ο τρύγος. Λαογραφικά Λευκάδος», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 28-29 (Λευ-

- κάδα, Σεπ. - Οκτ. 1963).
31. «Νερόμυλοι και νερομυλωνάδες. Λαογραφικά Λευκάδος», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 34-35 (Λευκάδα, Μαρτ.-Απρ. 1964).
  32. «Οι ανερόμυλοι. Λαογραφικά Λευκάδος», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 43-44 (Λευκάδα, Δεκ. 1964 - Ιαν. 1965).
  33. «Ο Λευκαδίτικος γάμος», *Επετηρίς Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών* 1 (1971) 115-152. Και ανάτυπο, Αθήνα 1972, 42σ. Για τύπωμα η β' έκδοση.
  34. «Τραγούδια της ξενιτειάς. Από την ανέκδοτη συλλογή: «Λαογραφικά Λευκάδος» π. *Λευκαδίτικες Σελίδες* 1 (Λευκάδα 1976) 93-98.
  35. «Λαογραφικά Λευκάδος. Απαγορεύσεις». *Λευκαδίτικη Εστία* 1 (Αθήνα 1976), 216-221.
  36. «Λαογραφικά Λευκάδος. Παραδόσεις Α' Θρησκευτικές Β' Μαμαρώματα, *Λευκαδίτικη Εστία* 1 (Αθήνα 1976) 64-69, 169-177. Βλ. και τον αρ. 39.
  37. «Αγροτικές Εργασίες. Λαογραφικά Λευκάδος», *Επετηρίς Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών* 4 (1977) 29-54. Και ανάτυπο: Αθήνα 1977.
  38. «Τα Χριστόψωμα», *Ζήνων, Φυσιολατρικός Σύνδεσμος Πειραιώς, Αφιέρωμα στη Λευκάδα, Πειραιάς* 1979, σ.90-94.
  39. Λαογραφικά Λευκάδας. Θρησκευτικές παραδόσεις, περ. *Χρυσά Στάχνα*, αρ. 11-12 (1982). Βλ. και τον αρ. 36.
  40. «Το βαφτίσι (βάπτισμα) το παιδιού στη Λευκάδα», *Λαογραφία* 32 (1979-81) 208-214. Και ανάτυπο: Αθήνα 1982.
  41. «Πώς βγήκε η παροιμία "Έγινε του Κουτρούλη ο γάμος"», εφ. *Ηχώ της Λευκάδας*, φ. 14-15 (Αθήνα, Οκτ. 1983).
  42. «Πασχαλινά έθιμα της Λευκάδας», εφ. *Ηχώ της Λευκάδας*, φ. 20 (Αθήνα 1984) και φ. 23 (Αθήνα 1984).
  43. «Λευκαδίτικα Λαογραφικά. Α' Ευχές», εφ. *Δημοκρατική Λευκάδα*, φ. 75-77 (Λευκάδα 1984).
  44. «Αγροτικές βιοτεχνικές εργασίες (Λαογραφικά Λευκάδας)», *Επετηρίς Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών* 6 (1984) 7-118. Και ανάτυπο: Αθήνα 1984, 104σ. με προσθήκη στον τίτλο: *Ανερόμυλοι - Νερόμυλοι και νερομυλωνάδες - Το λιτρονβιό - Ραφτάδες και φραγκοραφτάδες - Το ασβεστοκάμινο - Το αλώνισμα*. Βλ. και τον αρ. 49.
  45. «Ένα Λευκαδίτικο παραμύθι: Η Σκλάβρα», εφ. *Δρυμόνας*, φ. 13 (1986).
  46. «Το μάζεμα της ελιάς στη Λευκάδα», *Λαογραφία* 33 (1982-84) 427-435. Και ανάτυπο: Αθήνα 1986.
  47. «Τ' Αη-Γιαννιού τα Λάμπαρδα», εφ. *Ηχώ της Λευκάδας*, φ. 46/161 (Αθήνα, Απρ. 1988).
  48. «Δυό Λευκαδίτικα παραμύθια. Α' ο Κόκορας με τα φλουριά. Β' Το βασιλόπουλο και η αρκούδα», εφ. *Ηχώ της Λευκάδας* φ. 48/163 (1988), φ. 51/166 (1989).
  49. Λαογραφικά Λευκάδας [1. Το ασβεστοκάμινο. 2. Το αλώνισμα], *Πρακτικά Α'*

- Συνεδρίου «Επτανησιακού Πολιτισμού» Λευκάδα, 15-19 Σεπτεμβρίου 1982, Κοινωνία, Οικονομία και Πολιτισμός στα Επτάνησα (1386-1864), Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, Θεσσαλονίκη, [1990], σ.229-239. Βλ. και τον αρ. 44.
50. «Δύο εκδηλώσεις αλληλοβοήθειας στη Λευκάδα», *Πρακτικά του Ε' Λιεθνούς Παιονίου Συνεδρίου* (Αργοστόλι - Ληξούρι, 17-21 Μαΐου 1986), τ.4, Αργοστόλι, Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Μελετών, 1991, σ.511-516. Και ανάτυπο: Αργοστόλι 1991.
51. «[Κριτικό σημείωμα] Μηνά Αλεξιάδη, Ο Αγαπητικός της Βοσκοπούλας. Αγνωστή "ομιλία" του Αλέκου Γελαδά», *Ηπειρωτική Εστία* 41 (1992) 225-226.
52. «Αρχαική Λαογραφία», *Πρακτικά Α' Συνεδρίου Επτανησιακού Πολιτισμού* (Λευκάδα, 8-12 Σεπτεμβρίου 1993). Από την τοπική ιστορία στη συνολική: *Το παράδειγμα της Λευκάδας, 15ος-19ος αι.*, Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, Αθήνα 1996, σ. 395-404.

2. Αρχαιοδιφικά - Ιστορικά - Φιλολογικά

53. «Πότε η Λευκάδα ονομάστηκε Αγία Μαύρα», εφ. *Λευκάς*, φ. 1 (Λευκαδα 16-12-1950).
54. «Αγγελος Σικελιανός», εφ. *Λευκάς*, φ. 7 (Λευκάδα 1951).
55. «Ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης ως πολιτικός», εφ. *Λευκάς*, φ. 11 (Λευκάδα 1951).
56. «Ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης και η Δημοτική», εφ. *Λευκάς*, φ. 12 (Λευκάδα, 1951).
57. «Το τροπάριο της Κασσιανής (γύρω από ένα θρύλο)», εφ. *Λευκάς*, φ. 15 (Λευκαδα 4-5-1951).
58. «Ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης ως άνθρωπος», εφ. *Λευκάς*, φ. 19 (Λευκαδα, 1951).
59. «Σπυρίδων Ζαμπέλιος (1815-1881)», εφ. *Λευκάς*, φ. 19 (Λευκάδα, 1951).
60. «Η αγάπη του Αγγελου Σικελιανού για τη Λευκάδα», εφ. *Λευκάς*, φ. 22 (Λευκαδα 1951).
61. «Τα οστά του Σικελιανού να ταφούν στη Λευκάδα. Σαν απάντηση στο Δήμο Δελφών», εφ. *Λευκάς*, φ. 29 (Λευκάδα 25-8-1951).
62. «Θεμελιακά γνωρίσματα στην ποίηση του Σικελιανού», εφ. *Λευκάς*, φ. 42 (Λευκάδα 17-3-1952).
63. «Κωστής Παλαμάς», π. *Μαθητικός Κόσμος*, αρ. 1 (Λευκάδα, 25-5-1952).
64. «Λευκαδίτικοι θρύλοι και ιστορία. Ο θρύλος για το "Κοντρί του Αργύρη"», *Ηπειρωτική Εστία* 4 (1955) 771-776.
65. «Οι Γριβαίοι και ο Αλή-Πασάς», *Ηπειρωτική Εστία* 5 (1956) 128-134.
66. «Η κοινωνική δράση του Αριστ. Βαλαωρίτη στη Λευκάδα στα 1854 (Ανέκδοτα κείμενα και αυτόγραφα του ποιητή)», *Ηπειρωτική Εστία* 5 (1956) 541-547, 706-712, 866-872, 1009.

67. «Η διαθήκη του Ηπειρώτη δωρητή Χρ. Τσαγγρή (1736)», *Ηπειρωτική Εστία* 6 (1957) 306-309.
68. «Μια μεγάλη θεομηνία στον Πόρο Λευκάδος, 1766 (Από ένα ανέκδοτο λαϊκό κείμενο)», *Ηπειρωτική Εστία* 7 (1958) 28-29. Αναδημοσιεύσεις: εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 32-33 (Λευκάδα, Ιαν.-Φεβρ. 1964) - π. *Λευκαδίτικες Σελίδες* 1 (Λευκάδα, 1976) 172-174.
69. «Η Λευκάδα στην ποίηση των Λευκαδίων ποιητών», *Ηπειρωτική Εστία* 8 (1959) 604-608, 739-749. Και ανάπτυπο: Γιάννινα 1959, 22σ.
70. «Σικελιανός και Ελληνισμός», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 1 (Λευκάδα, 10-6-1961).
71. «Η Βόνιτσα στον 19ο αιώνα (Ελη, ληστεία, ζωοκλοπή)», *Ηπειρωτική Εστία* 10 (1961) 193-198, 295-303. Και ανάπτυπο: Γιάννινα 1961, 16σ.
72. «Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης στη Λευκάδα», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 9 (Λευκάδα, Φεβρ. 1962).
73. «Το σπίτι του Σικελιανού στους Δελφούς», εφ. *Το Βήμα*(Αθήνα, 15-8-1962) και εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 16 (Λευκάδα, Σεπ. 1962).
74. «Ο νάος της Θέμιδος κατέστη θέατρο», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 40-42 (Λευκάδα, Σεπ.-Οκτ. 1964).
75. «Δημήτρης Σταμπόγλης - Λευκάτας (1881-1953)», *Ηπειρωτική Εστία* 14 (1965) 295-308. Και ανάπτυπο: Ιωάννινα 1965, 16 σ.
76. «[Κριτική] Π. Ροντογιάννη, *Η Χριστιανική Τέχνη στη Λευκάδα*», εφ. *Ηχώ της Λευκάδας*, φ. 62-63 (Αθήνα, Φεβρ.-Μαρτ. 1976).
77. «Τα πλατάνια του Φρυά Σφακιωτών και τότε φυτεύτηκαν», εφ. *Ηχώ της Λευκάδας* (Αθήνα, Απρίλης 1979).
78. «Η Λευκάδα στην ποίηση του Σικελιανού», *Ηπειρωτική Εστία* 30 (1981) 1052-1058.
79. «[Κριτική] Κώστα Φωτεινού, *Το πορτόνι και τα κακά στενά*», εφ. *Ηχώ της Λευκάδας*, φ. 8-9 (Αθήνα, 1983).
80. «[Κριτική] Δ. Βασιλειάδη, *Θεωρία εφτάστερη: Η μαγεία του Ιονίου*», εφ. *Λημοκρατική Λευκάδα*, φ. 73 (Λευκάδα, 1-3-1984).
81. «Λευκάδιος Χερν. Η ζωή και το έργο του», εφ. *Λευκάς*, φ. 253 (Λευκάδα, 8-2-1986) και φ. 254 (8-3-1986).
82. «Τα γυμνασιακά χρόνια του Ν. Σβορώνου στη Λευκάδα», *Ηχώ της Λευκάδας*, φ. 61 (Αθήνα, Σεπτ.-Οκτ. 1991) και 62 (Μαρτ.-Απρ. 1992). Βλ. και τον αρ. 86.
83. Οι δύο πρώτες χειρόγραφες εφημερίδες της Λευκάδας στο πρώτο ήμισυ του 19ου αιώνα. *Πρακτικά Β' Συνεδρίου «Επτανησιακού Πολιτισμού» (Λευκάδα: 3-8 Σεπτεμβρίου 1984)*. «Πολιτισμικές επαφές στα Επτάνησα και αναμεταδόσεις στον υπόλοιπο Ελλαδικό χώρο, 16ος-20ός αι.». Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, Αθήνα 1991, σ.506-514.
84. «Ο Πάνος Ροντογιάννης και το ιστορικό του έργου. [Ομιλία στη Λευκάδα, 13-6-

- 1992 στην τιμητική εκδήλωση του "Ορφέα"]», *Ηχώ της Λευκάδας*, φ. 64 (Αθήνα, Ιουλ.-Αυγ. 1992).
85. «Λαογραφικά στοιχεία στον "Αλαφροίσκιωτο" του Αγγ. Σικελιανού», *Ηπειρωτική Εστία* 41 (1992) 161-167, 254-258. Και ανάτυπο: Γιάννενα 1992.
86. «Τα γυμνασιακά χρόνια του Ν.Σβορώνου στη Λευκάδα», *Αφιέρωμα στη μνήμη του Ν. Σβορώνου* [Πρακτικά Συνεδρίου, Λευκάδα 23-26 Μαΐου 1990], Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, 1992, σ. 21-29. Και ανάτυπο: Αθήνα 1992. Βλ. και τον αρ. 82.

3. Μεταφράσεις

87. «Ομήρου Οδύσσεια, ραψωδία Π (απόσπασμα). Εμμετρη μετάφραση», π. *Μαθητικός Κόσμος*, αρ. 2 (Λευκάδα, 15-5-1952).
88. «Ομήρου Οδύσσεια, ραψωδία Ε (απόσπασμα). Εμμετρη μετάφραση», π. *Ηπειρωτικές Σελίδες*, αρ. 5 (Ιανουάριος 1953).
89. «Ομήρου Οδύσσεια, ραψωδία Ω (απόσπασμα). Εμμετρη μετάφραση», εφ. *Λευκάς*, φ. 100 (Λευκάδα, Αυγ. 1953).
90. «Ομήρου Οδύσσεια, ραψωδία Ε (απόσπασμα). Εμμετρη μετάφραση», *Ηπειρωτική Εστία* 4 (1955) 489-490.
91. «Ομήρου Οδύσσεια, ραψωδία Δ (Απόσπασμα, στιχ. 1-112). Εμμετρη μετάφραση», *Ηπειρωτική Εστία* 6 (1957) 568-570.
92. «Ομήρου Οδύσσεια Ραψωδία Η (απόσπασμα - στιχ. 1-132)», *Επτανησιακή Πρωτοχρονιά* 1 (Αθήνα, 1960) 129-131.
93. «Ομήρου Οδύσσεια, ραψωδία Ι (απόσπασμα). Εμμετρη μετάφραση», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 13 (Λευκαδα, Ιουν. 1962).
94. Ομήρου Οδύσσεια (Ραψωδία Κ - στιχ. 1 - 49), εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 22 (Λευκάδα, Μαρτ. 1963).
95. «Ομήρου Ιλιάδα, ραψωδία Χ (απόσπασμα). Εμμετρη μετάφραση», *Λευκαδίτικη Εστία* 1 (Αθήνα, 1976) 16-18.

4. Συνεργασίες* στην εφ. *Φοιτητική Φωνή*

Ο Π. Κοντομίχης στα φοιτητικά του χρόνια στην Αθήνα (1945-1950) με τα ψευδώνυμα Ν. Σφακισιάνος και Νίκος Μακρής συνεργάστηκε με την εφημερίδα *Φοιτητική Φωνή*, "*Πανελλήνια Σπουδαστική Εφημερίδα*", που είχε γραφεία στη Στοά Πάππου 9, Αθήνα, αρ. τηλ. 20744. Διεύθυνση: Π. Ανδριτσάκης - Π. Πετρόπουλος. Κυκλοφορούσε *ἄφυλλη* ή *τετράφυλλη* σε μεγάλο σχήμα. Η στήλη του Χρονογραφήματος είχε επίτιτλο *Κάθε Βδομάδα* και συνεργάζονταν σ' αυτήν εναλλάξ ο Αρης Αλεξάνδρου με το ψευδώνυμο Αρης και ο Π. Κοντομίχης. Οι συνεργασίες ήταν περισσότερες αλλά αυτές μόνο σώθηκαν στα χέρια του συγγραφέα.

α' Χρονογραφήματα

96. «[Ψευδώνυμο: Νίκος Μακρής], Αποδιωγμένοι», φ. 53, 4-2-1946.
97. «[Ψευδώνυμο: Ν. Μακρής], Οι κουρεμένοι», φ. 54, 11-2-1946.
98. «[Ψευδώνυμο: Ν. Μακρής], Τα παπούτσια», φ. 56, 25-2-1946.
99. «[Ψευδώνυμο: Νίκος Μακρής], Π... Λογική μας», φ. 59, 18-3-1946.
100. «[Ψευδώνυμο: Ν. Μακρής], Η εβδομάδα των Παθών», φ. 61, 8-4-1946.
101. «[Ψευδώνυμο: Ν. Μακρής], Βίβλος Γενέσεως», φ. 64, 6-5-1946.
102. «[Ψευδώνυμο: Ν. Σφακισάνος], Η νέα τρομοκρατία», φ. 67, 3-6-1946.
103. «[Ψευδώνυμο: Ν. Σφακισάνος], Ενότητα», φ. 68, 17-6-1946.
104. «[Ψευδώνυμο: Ν. Σφακισάνος], Το δείχνουν οι εξετάσεις», φ. 69, 1-7-1946.
105. «[Ψευδώνυμο: Ν. Σφακισάνος], Μετέωρα», φ. 71, 21-8-1946.
106. «[Ψευδώνυμο: Ν. Σφακισάνος], Totus orbis», φ. 76, 14-10-1946.
107. «[Ψευδώνυμο: Ν. Σφακισάνος], Υπερσχολαστικισμός», φ. 79, 18-11-1946.
108. «[Ψευδώνυμο: Ν. Σφακισάνος], Εθνικός κίνδυνος», φ. 80, 25-11-1946.
109. «[Ψευδώνυμο: Ν. Σφακισάνος], Το ραδιόφωνο», φ. 83, 16-12-1946.
110. «[Ψευδώνυμο: Ν. Σφακισάνος], Ευλόγιοι», φ. 86, 20-1-1947.

β' Επιφυλλίδες

111. «[Ψευδώνυμο: Ν. Σφακισάνος], Πάει ο παλιός ο χρόνος», φ. 85, 13-1-1947.
112. «[Ψευδώνυμο: Ν. Σφακισάνος], Κωστής Παλαμάς, αρ. 90, 3-3-1947.
113. «[Ψευδώνυμο: Ν. Σφακισάνος], Τα νέα περιοδικά», φ. 90, 3-3-1947.
114. «[Ψευδώνυμο: Ν. Σφακισάνος], Η Ανωτάτη Παιδεία στην Ελλάδα (γύρω από μία διάλεξη)», φ. 92, 17-3-1947.
115. «[Ψευδώνυμο: Ν. Σφακισάνος], Εκδρομή των Συλλόγων Επαρχιακών Σπουδαστών', φ. 94, 21-4-47.

5. Το σημειωματάριο του Παλαιού
στις Λευκαδίτικες Σελίδες με την υπογραφή Ο Παλαιός

116. «Το πρώτο πλοίο που πέρασε το Σουέζ ήταν ελληνικό», φ. 5, 30-10-1961.
117. «Ο Πύργος του ήριο στη "Ράχη"», φ. 6, 30-11-1961.
118. «[Ο ελαιώνας του Κάμπου και τότε φυτεύτηκαν οι ελιές]», φ. 7, Δεκ. 1961.
119. «[Το Αρχιεπισκοπείο Λευκάδος]», φ. 8, Ιαν. 1962.
120. «Οι Κάτω Αλυκές», φ. 9, Φεβρ. 1962.
121. «Η προσφορά των Λευκαδίων στην Επανάσταση του 1821», φ. 10, Μαρτ. 1962.
122. «Το Πάσχα στη Χώρα», φ. 11, Απρ. 1962.
123. «[Κανονισμός ελαιοτριβείου στα Επτάνησα]», φ. 12, Μάιος 1962.

124. «[Οι Λευκαδίτικες Σελίδες στο Β' χρόνο τους]», φ. 13, Ιουν. 1962.
125. «[Καθαριότητα και φωτισμός στην παλιά Λευκάδα]», φ. 14, Ιουλ. 1962.
126. «[Ο Γεώργιος Καββαδίας και η Συνεταιριστική Εταιρεία "Συγκομιδή"]», φ. 15, Αύγ. 1962.
127. «[Το άνοιγμα του στενού (λιμανιού) στο Κάστρο]», φ. 16, Σεπτ. 1962.
128. «[Το πρώτο κρηπίδωμα της Παραλίας στη Χώρα]», φ. 17, Οκτ. 1962.
129. «[Και πάλι για το λιμάνι και την κατασκευή του]», φ. 18, Νοε. 1962.
130. «[Ο Δεκέμβριος στα παλιά τα χρόνια και τα χριστουγεννιάτικα παιχνίδια]», φ. 19, Δεκ. 1962.
131. «[Το Χαντάκι]», φ. 20, Γεν. 1963.
132. «[Τα ερείπια του Ναού Αγίας Μαύρας στο περιβόλι του Ξ. Γρηγόρη]», φ. 21, Φεβρ. 1963.
133. «[Οι Λευκαδίτες και η θυσία τους στο 1821]», φ. 22, Μαρτ. 1963.
134. «[Ο τουρισμός και οι αρχαιολογικοί μας χώροι]», φ. 23-24, Απρ.-Μάιος 1963.
135. «[Η Νήσος Λευκάς κατά την Αρχαιότητα του Κ. Μαχαίρα]», φ. 25, Ιουν. 1963.
136. «[Η κίνηση του λιμανιού παλιότερα]», φ. 28-29, Σεπτ.-Οκτ. 1963.
137. «[Τα συγκοινωνιακά μέσα στη Χώρα, άλλοτε και σήμερα]», φ. 30-31, Νοε.-Δεκ. 1963.
138. «[Το Μοναστήρι της Φανερωμένης και η σχετική παράδοση]», φ. 32-33, Ιαν.-Φεβ. 1964.
139. «Προ εξηκονταετίας και πλέον», φ. 34-35, Μαρτ.-Απρ. 1964.
140. «Σύνδεσμος Λευκαδίων εν Αθήναις η Αγία Μαύρα (1900)», φ. 36-39, Μάιος-Αυγ. 1964.
141. «Η Πλατεία μας», φ. 40-42, Σεπτ.-Νοε. 1964.
142. «[Το κιόσκι και το πενταφάναρο της Πλατείας]», φ. 43-44, Δεκ. 1964-Ιαν. 1965.
143. «[Το παλιό Καρναβάλι]», φ. 45, Φεβ. 1965.
144. «[Να διαφυλάξουμε Βιβλιοθήκη και Μουσείο]», φ. 51-52, Σεπτ.-Οκτ. 1965.
145. «[Η μπάντα μας]», φ. 53-55, Νοε.-Δεκ. 1965, Ιαν. 1966.
146. «[Η προσφορά της Λευκάδος στην Επανάσταση του 1821]», φ. 56-58, Φεβρ.-Απρ. 1966.

6. Διάφορα

147. «[Κριτικό σημείωμα με ψευδώνυμο W] Εκθεση ζωγραφικής του κ. Β. Σίδηρη», εφ. *Εθνικός Φρουρός*, φ. 40, 9-11-1950. Βλ. και αρ. 149.
148. «[Κριτικό σημείωμα] Εκθεση φωτογραφιών και ζωγραφικής στον *Ορφέα*», εφ. *Λευκάς*, φ. 4 (Λευκάδα 13-12-50).
149. «[Κριτική] Εκθεση ζωγραφικής Βασίλη Σίδηρη», *Επτανησιακά Γράμματα*, αρ. 4

- (1950). Βλ. και αρ. 147.
150. «Οι ξένοι δεν μας ξέρουν. Τουρισμός και Λευκάδα», εφ. *Λευκάς*, φ. 17 (Λευκάδα, 18-5-1951).
151. «Πνευματική και καλλιτεχνική κίνηση στη Λευκάδα», εφ. *Η Ημέρα* (Πάτρα, 21-9-1951).
152. «Ευγενής δωρεά στη Βιβλιοθήκη Λευκάδας», εφ. *Η Ημέρα* (Πάτρα, 2-10-1951).
153. «Ανεκρήχθη τουριστικός τόπος η νήσος Λευκάς», εφ. *Η Ημέρα* (Πάτρα, 3-10-1951).
154. «Οι οινοποιητικοί συνεταιρισμοί Λευκάδος πρέπει να επιδοθούν εις ελαιουργικές εργασίες», εφ. *Η Ημέρα* (Πάτρα, 19-10-1951).
155. «Το Δημοτικό Νοσοκομείο Λευκάδος και αι ανάγκαι του», εφ. *Η Ημέρα* (Πάτρα 23-10-1951).
156. «Ο κινηματογράφος κι εμείς», εφ. *Η Ημέρα* (Πάτρα, 2-11-1951).
157. «Η πνευματική κρίση και [το περιοδικό] *Μαθητικός Κόσμος*», περ. *Μαθητικός Κόσμος*, τεύχος 3 (Λευκάδα, 1952).
158. «[κύριο άρθρο] Ένας χρόνος», π. *Μαθητικός Κόσμος*, τεύχος 5 (Λευκάδα, 1953).
159. «Και η ψυχή της Λευκάδος», εφ. *Το Βήμα* (Αθήνα, 13-10-1955).
160. «Τα "ταλέντα" των επαρχιών», εφ. *Το Βήμα* (Αθήνα, 1-2-1957).
161. «Επαρχία και θέατρο», εφ. *Το Βήμα* (Αθήνα, 18-9-1957).
162. «Το θέατρο στη ζωή μας», εφ. *Βήμα της Λευκάδος*, 20-11-1960.
163. «Δίκαια παράπονα», εφ. *Το Βήμα* (Αθήνα, 15-8-1962).
164. «[Ανόνομα] Η μάχη του μώλου και Κάστρος Αγίας Μαύρας», εφ. *Λευκαδίτικες Σελίδες*, φ. 46-47 (Λευκάδα, 1965).

7. Υπό έκδοση

1. *Ο Λευκαδίτικος γάμος < Λαογραφικά Λευκάδας 5 >*. Έκδοση Μ. Π. Γρηγόρη (τυπώνεται).
2. *Παροιμίες από τη Λευκάδα*.
3. *Λευκαδίτικο λεξιλόγιο: ιδιωματικό, ερμηνευτικό, λαογραφικό*.
4. *Το Νεοελληνικό θέατρο στη Λευκάδα (1800 έως σήμερα)* σε β' έκδοση με προσθήκες, όπως α) το θέατρο της Κατοχής β) δύο κωμωδίες ανέκδοτες του λογίου και πολιτικού Ιωάννη Μαρίνου (του 1836 και αχρονολόγητη). Βλ. και αρ. 1.
5. *Ο Τύπος της Λευκάδας (1800 έως σήμερα)*.
6. «Ιστορικά των Σφακιωτών. Ομιλία».

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1909

ΟΔΟΣ ΔΙΔΟΤΟΥ 12, ΑΘΗΝΑ 106 80

ΤΗΛ. 36 33 110

Πρόσκληση

για 29 Νοεμβρίου 1995

Ἡ «Ἑλληνικὴ Λαογραφικὴ Ἐταιρεία» προσκαλεῖ τὰ Μέλη καὶ τοὺς Φίλους τῆς στὴ βραδινὴ λαογραφικὴ ἐκδήλωση, ποὺ ὀργανώνει τὴν *Τετάρτη, 29 Νοεμβρίου 1995, ὥρα 7 μμ.* στὴν αἴθουσα Ὁμιλιῶν τοῦ Μουσείου Ἑλληνικῆς Λαϊκῆς Τέχνης, Κυδαθηναίων 17 (Πλάκα), μὲ θέμα: τὴν ἀξιολόγηση τοῦ συλλεκτικοῦ καὶ συγγραφικοῦ ἔργου (καὶ ὑλικοῦ), τῶν συνταξιούχων Ἐκπαιδευτικῶν: *Παναζῆ Κοντομίχη, Ἐπιθεωρητοῦ Μ.Ε. καὶ Ἀτωνίου Σοφοῦ, καθ. Μ.Ε., ἀπὸ τὶς πατρίδες των ἀντίστοιχα: Λευκάδα (τοῦ Ἰονίου) καὶ Κάσο (τοῦ Αἰγαίου),* γιὰ τοὺς ὁποίους θὰ ὁμιλήσουν οἱ: *Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης (Λευκάδιος), Ἐρευνητὴς τοῦ Νεοελληνικοῦ Κέντρου τοῦ Ἐθν. Ἰδρύματος Ἐρευνῶν, καὶ ὁ Μηνᾶς Ἀλεξιάδης (Δωδεκανήσιος), Ἄν. Καθηγητὴς τῆς Λαογραφίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν.*

Θὰ προηγηθεῖ σύντομη Εἰσήγηση, ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Ε.Λ.Ε. καθ. *Δ. Λουκάτο* καὶ, μετὰ τοὺς Ὁμιλητὲς, θὰ ἀπευθύνουν οἱ *Τιμῶμενοι* τὸν λαογραφικὸ χαιρετισμὸ τους. (Ἡ ὅλη ἐκδήλωση θὰ τελειώσει, τὸ βραδύτερο, στὶς 9 μμ.).

Ὁ Πρόεδρος
Δημ. Σ. Λουκάτος

Ὁ Γεν. Γραμματέας
Μιχ. Γ. Μερακλῆς

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο

ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΚΟΝΤΟΜΙΧΗΣ, Ο ΛΑΟΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

Αυτός θα μπορούσε να είναι ο τίτλος της σύντομής μου ομιλίας. Την παρουσία μου στο βήμα, ελπίζω να δικαιολογεί η κοινή με τον τιμώμενο πατρίδα, αφού δεν είμαι λαογράφος. Οφείλεται στην ευγενική πρόσκληση του Σεβαστού μας Προέδρου, Καθηγητή Δημητρίου Σ. Λουκάτου.

Ο Πανταζής Κοντομίχης γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1924, στον Κάβαλλο, ένα από τα χωριά του Δήμου Σφακιωτών. Καβαλλισάνος λοιπόν, κατά την ντοπιολαλιά, και Σφακισάνος... Ο τόπος είναι σε όλους γνωστός από το «Φωτεινό», το ποίημα του Βαλαωρίτη, άκουσμα και ανάγνωσμα των παιδικών χρόνων, για μας τους Λευκαδίτες, ύμνος για το τοπίο,

*...τ' άρεσε πάντα εκείθε
να χαιρέται τη θάλασσα, π' όσο πλατύτερη είναι
τόσο σου κλέφτει τη καρδιά, τόσο το νου σου πνίγει.*

και δικαίωση της αγροτικής ζωής, ζωής στερημένης και για μεγάλο μέρος του πληθυσμού κάτω από τα όρια επιβίωσης.

*Εγώ που με τον ιδρωτα τα χρώματα ζυμώνω
για να τρώγει άλλος το ψωμί...*

με τα φτωχά συγύρια του νοικοκυριού να κινηματογραφούνται σε αργά πλάνα, δοξαστικά,

*αρήλογος, πινακωτή και πλάστης και δρυμόνι,
η ανέμη με τα γνέματα, το τυλιγάδι, η δρούγα,
ο οίκος με τα μάλλινα, τα παρδαλά διπλάρια,
κι ο λυχνροστάτης στη γωνιά, κι ένας αλατολόγος
και του φτωχού το χάλκωμα...*

Ο τιμώμενός μας, έζησε όλη του σχεδόν τη ζωή στο νησί του, αν αφαιρέσει κανείς τα χρόνια της φοίτησής του στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (1945-1950) που κλείνουν την περίοδο της διαμόρφωσής του. Αυτά τα χρόνια στην Αθήνα πρωτοεμφανίστηκε στα γράμματα, με τα ψευδώνυμα Μακρής και Σφακισάνος, από τη στήλη χρονογραφήματος της εφημερίδας *Φοιτητική Φωνή*. Ο άλλος συνεργάτης της στήλης ήταν ο Άρης Αλεξάνδρου.

Από το 1952 ως το 1985 θα υπηρετήσει στη Μέση Εκπαίδευση: καθηγητής, γυμνασιάρχης, γενικός επιθεωρητής και σχολικός σύμβουλος. Πάντα στη Λευκάδα, εκτός από ένα εξάμηνο στην Παγωνιανή και 3 χρόνια στη γειτονική Βόνιτσα. Αν τα γυμνασιακά και τα φοιτητικά χρόνια του Κοντομίχη συμπίπτουν με μια τόσο παραγωγική εποχή, από την 4η Αυγούστου ως το τέλος του Εμφύλιου, τα αμέσως επόμενα χρόνια, δύσκολα και κάποτε πειστικά για τον άνθρωπο, χαρακτηρίζονται από μια πίστη και ένα πείσμα για την αναζήτηση δρόμων ανασυγκρότησης και δημιουργίας, στη λευκαδίτικη κοινωνία. Ειδικότερα οι εργάτες του πνεύματος με αφετηρία την καλή παράδοση του Γυμνασίου Λευκάδας, τις μνήμες των παλαιών επιδόσεων του νησιού στα γράμματα και την παρουσία σημαντικών Λευκαδίων πνευματικών ανθρώπων στην Αθήνα, αναζητούν τρόπους συλλογικής δράσης, παράλληλα με τις προσωπικές τους αναζητήσεις.

Εκείνα τα χρόνια της δεκαετίας του 1950, εκπρόσωποι τεσσάρων γενεών, ιστοριοδίφου στο Αρχιεπισκοπικό Λευκάδας: Μαχαιράς, Ροντογιάννης, Κοντομίχης, Ασδραχάς. Όλων η εργασία υπακούει σε επιμέρους σχεδιασμούς, που υπήρχαν ή διαμορφώνονται: ο Μαχαιράς ολοκληρώνει τις ιστορικές του συγγραφές, με τις οποίες η Λευκάδα άγγιξε τα κατορθωμένα της επτανησιακής ιστοριογραφίας, που από δεκαετίες είχαν κατακτήσει τα άλλα Ιόνια νησιά. Ο Ροντογιάννης αναζητεί στοιχεία για μια σφαιρική θέαση της Λευκάδας στη διαχρονική της πορεία. Του Κοντομίχη τα ενδιαφέροντα εστιάζονται σε ειδικότερα θέματα με επιμονή στη συγκέντρωση στοιχείων που φωτίζουν τη ζωή και τις συνήθειες του λαού τον 18ο και τον 19ο αιώνα, ενόψει του σχεδίου για ένα λαογραφικό *corpus*. Η έκδοση το 1954, από τον Μουσικοφιλολογικό σύλλογο «Ορφεύς», που ήταν το σημαντικότερο πνευματικό κέντρο της Λευκάδας, ενός Λευκώματος του νησιού, ιστορικού και φωτογραφικού, συμπίπτει με την προσπάθεια δημιουργίας τουριστικής κίνησης στη Λευκάδα, και παρόλο που δεν περιλαμβάνει κείμενο για τη λαογραφία του νησιού, φωτίζει με το φωτογραφικό υλικό του, μορφές της λαϊκής ζωής. Οι «Γιορτές Λόγου και Τέχνης» που οργανώνονται από τότε, κάθε καλοκαίρι, έχουν συντελεστές όλους τους πνευματικούς εργάτες του νησιού: είναι οι οργανωτές, οι ομιλητές, οι ξεναγοί, σε μια προσπάθεια πνευματικής ανάτασης, τη στιγμή που η κοινωνία στο σύνολό της θεωρεί την τουριστική ανάπτυξη ως δυναμική λύση, αντίδοτο στις καθυστερήσεις του νησιού.

Από τα πρώτα χρόνια της θητείας του στο Γυμνάσιο Λευκάδας ο Κοντομίχης καταγράφει και συγκεντρώνει λαογραφικό υλικό. Επισκέπτεται ο ίδιος τα χωριά, βρίσκει χρόνο να καταγραφεί τις αφηγήσεις των πληροφορητών στην Πόλη και καθο-

δηγεί τους μαθητές του στη συλλογή λαογραφικού υλικού, παράλληλα με την αντίστοιχη προσπάθεια, που είχε αρχίσει και συνέχιζε ο Π. Ροντογιάννης τα χρόνια 1946-1956, που ήταν καθηγητής στη Λευκάδα.

Ο Κοντομίχης στη δεκαετία του 1950 δημοσιεύει μικρά άρθρα με λαογραφικό περιεχόμενο στις τοπικές εφημερίδες και στην *Ηπειρωτική Εστία*, κι ακόμη στο περιοδικό που εξέδιδε το 1952-1953 στη Λευκάδα, τον *Μαθητικό Κόσμο*. Μεγαλύτερες είναι οι συμβολές του σε θέματα γύρω από τη ζωή και το έργο του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη και μια χαρακτηριστική του μελέτη για τη Λευκάδα στο έργο των Λευκαδίων ποιητών. Τα ίδια χρόνια καταπιάνεται με τη μετάφραση του Ομήρου και αργότερα του Ησιόδου: προδημοσιεύσεις αποσπασμάτων αυτών των μεταφράσεων έχουμε στις δεκαετίες του 1950 και του 1960 ενώ στην επόμενη δεκαετία οι μεταφράσεις θα εκδοθούν σε βιβλία.

Όπως φαίνεται από τις αναφορές και τις παραπομπές του, ο ίδιος θεωρεί σημαντικό γεγονός για τη διαμόρφωσή του, τη γνωριμία του με τον Δημήτριο Λουκάτο, ο οποίος ήρθε στη Λευκάδα τα 1958 και εργάστηκε στο Μεγανήσι σε μια πολυήμερη λαογραφική αποστολή της Ακαδημίας Αθηνών, ενώ το 1962 έκαμε διάλεξη στη Λευκάδα για το λαογραφικό έργο του Γεωργίου Καββαδία, νομικού και λογίου του κύκλου του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη και υπερασπιστή των συνεταιριστικών ιδεών.

Στη δεκαετία του 1960 ο τιμώμενός μας συνεχίζει και ολοκληρώνει σε μεγάλο βαθμό τη συλλογή του λαογραφικού υλικού και δημοσιεύει σε τοπικές εφημερίδες, σε επτανησιακά και ηπειρωτικά περιοδικά, λαογραφικές επιμέρους μελέτες, υποτυπώνοντας πολλά από τα κεφάλαια των βιβλίων που θα εκδώσει, είκοσι χρόνια αργότερα. Δεν δημοσιεύει το υλικό όπως το καταγράφει αλλά με δική του διήγηση, σε δημοτική γλώσσα, η οποία δανειζεται τρόπους λαϊκών εκφράσεων και στοιχεία της ντοπιολαλιάς, σε ένα σύνολο διαφορετικής κάθε φορά επιτυχίας. Παρόλο που η βούλησή του είναι να παρουσιάζει το λαογραφικό υλικό συνθετικά, προσθέτοντας και στοιχεία διαχρονικά με τη βοήθεια της αρχαιολογικής λαογραφίας, ώστε να αντιπροσωπεύει τη λευκαδίτικη ζωή στο σύνολό της, αναδεικνύονται περισσότερο τα στοιχεία των συλλογών του από τη βορειοδυτική Λευκάδα και ειδικότερα από την περιοχή των Σφακιωτών, τους τόπους των τρυφερών βιωμάτων και της παιδικής του ελευθερίας. Οι βιωμένοι τρόποι ζωής, από νωρίς, με ορόσημο το 1960, βλέπει ότι εκτοπίζονται από τους νέους τρόπους ζωής που εισβάλλουν. Γράφει το 1962: «Πρέπει να ζήσεις τα πράγματα, να τ' απολαύσεις σε όλα τους τα στάδια, σε όλες σου τις ηλικίες, να σου μιλήσουν, να τα χαρείς, να τα γευθείς κι ας σε πικράνουν. Πρέπει να περιμένεις, σαν είσαι σκολιταρούδι, την καραμέλλα και το μολύβι σου, απ' το κρασί που θα πουληθεί στη χώρα, και ν' αγναντεύεις ώρες ολόκληρες πέρα μακριά στα μονοπάτια, να υποψιάζεσαι το χλιμίντρισμα του αλόγου σου, με τον στοργικότατο καθαλλάρη του, που φέρνει τα «καλούδια», για να μιλήσει μέσα σου για πάντα το караβάνι του τραβέντζου. Έτσι μην κατηγορήσεις ποτέ σου εκείνους που αποζητάνε και λυπούνται για συνήθειες που χάθηκαν, που σαρώθηκαν από την πρόοδο και την τεχνική».

Η δεκαετία του 1960 σημαδεύει το νησί με τη μεγάλη έξοδο του πληθυσμού του προς τα μεγάλα ελληνικά αστικά κέντρα και το εξωτερικό. Το αποτέλεσμα, ιδιαίτερα στα χωριά, είναι εικόνα ερήμωσης: «Ύστερα από τα δεινά και τους ηρωισμούς της κατοχής ξέσπασε ο Εμφύλιος πόλεμος, που σε συνδυασμό με την οικονομική δυσπραγία του πληθυσμού, ανάγκασε ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων να εγκαταλείψει την πατρίδα και να μεταναστεύσει στην Αθήνα, στην Αυστραλία, στη Γερμανία, ακόμα και στη γειτονική Πρέβεζα, κι όπου αλλού, εις αναζήτησιν καλύτερας τύχης αλλά και ασφάλειας. Περιουσίες εγκαταλείφθηκαν, σπίτια αράχνιασαν. Το ρεύμα της φυγής υπήρξε μεγάλο και πολλά χωριά έμειναν μόνο με τους γέρους».

Ο λαογράφος μας φαίνεται, όλο και περισσότερο, αμήχανος: οι μαρτυρίες για τη ζωή του νησιού τον 18ο αιώνα, που ανίχνευε στο Αρχαιοφυλακείο, του φανέρωναν πράγματα που δεν είχαν αλλάξει στο πέρασμα των αιώνων. Τώρα σε λίγες δεκαετίες χάνονταν όλα, όχι μόνον εκείνα για τα οποία μιλούσαν οι γραπτές μαρτυρίες και η προφορική παράδοση, αλλά και εκείνα που ο ίδιος έζησε. Γράφει το 1982: «Η παρουσία του λαϊκού βίου του νησιού μας, έργο οφειλόμενης ευγνωμοσύνης κι αγάπης και στοιχείο απαραίτητο για την ολοκλήρωση της φυσιογνωμίας και επίμοχθης διαβίωσης των ανθρώπων αυτής της βροχερής γης».

Επεξεργάζεται και συμπληρώνει το συγκεντρωμένο λαογραφικό υλικό και με αναβαθμούς τις δημοσιεύσεις στην *Επετηρίδα της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών* από το 1971 ως το 1984 και στο περιοδικό *Λαογραφία* κατά τη δεκαετία του 1980, φτάνει στο σχεδιασμό σειράς των βιβλίων του με τίτλο «Λαογραφικά της Λευκαδας» το 1982. Την έκδοση της σειράς ανέλαβε το 1985 ο Λευκαδίτης εκδότης Μιχαήλ Πέτρου Γρηγόρης, που δωροφόρησε τη γενέτειρα με τους πρώτους 5 τόμους ως το 1995, με σύνολο 1.800 σελίδων.

Σημειώνω, τους τίτλους μόνο, των βιβλίων:

1. Δημοτικά τραγούδια.

Δημοσιεύονται 738 κείμενα τραγουδιών κατά την κατάταξη Ν. Πολίτη.

2. Τα Γεωργικά.

Περιγράφονται η γη, οι καλλιέργειες και τα προϊόντα. Στο παράρτημα δημοσιεύονται στοιχεία για τις προλήψεις και τις προγνώσεις, για τον καιρό και τη σοδειά, καθώς και παροιμίες από τη γεωργική ζωή. Κι ακόμα ένας «Λογαριασμός εξοδείας και εσοδείας», λευκαδίτικης αστικής οικογένειας με αγροτικά εισοδήματα, από το 1744 ως το 1758.

3. Η λαϊκή Ιατρική

Ξόρκια, λαϊκοί γιατροί, βότανα. Εκδίδονται και 6 γιατροσοφικά βιβλία - χειρόγραφα.

4. Το νοικοκυριό του χωριάτικου σπιτιού.

Επιπλα και σκεύη, εργαλεία και σύνεργα, τροφές και ποτά.

5. Λαογραφικά σύμμεικτα.

Ηθη και έθιμα, οι μεγάλες γιορτές, ο κύκλος της ζωής, παραδόσεις, παραμύθια, διηγήσεις, προλήψεις και δεισιδαιμονίες, παιχνίδια.

Το 1989 ο ΕΟΜΜΕΧ, σε μια λαμπρή έκδοση, κυκλοφόρησε το βιβλίο *Η Λευκαδίτικη λαϊκή φορεσιά από τον 17ο αιώνα ως τα μέσα του 20ού αι.*, με περιγραφές και πλούσιο φωτογραφικό και αρχαιακό υλικό: καταγραφές προίκακας του 1718 και του 1750 και αποσπάσματα προικοσυμφώνων από το 1694 ως το 1927.

Τα προγραμματισμένα και έτοιμα 5 βιβλία της σειράς είναι: Ο Γάμος, Παροιμίες, Λεξιλόγιο, Ο Τύπος, Το Θέατρο.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να σταθούμε σε εκείνο, που από την αρχή αυτής της ομιλίας τονίστηκε: η πίστη του τιμώμενού μας στην ανασυγκρότηση και στην προκοπή του νησιού του· η καλλιέργεια της ανθρώπινης μνήμης πάει μαζί με την πνευματική καλλιέργεια. Πάνω από 33 χρόνια διδασκαλία και διεύθυνση στη μέση εκπαίδευση, και συμμετοχή στα κοινά: ξεναγός, ομιλητής, οργανωτής εκδηλώσεων, μέλος διοικητικών συμβουλίων των πολιτιστικών συλλόγων, αρθρογραφία στις εφημερίδες (και κάποτε με μόνιμη στήλη). Βιβλία, μελέτες, άρθρα που φτάνουν τον αριθμό 200. Πενήντα χρόνια συγγραφικής παραγωγής, από το 1946 ως σήμερα. Φαντάζομαι ένα μεγάλο αρχείο χειρόγραφου και έντυπου υλικού για τη Λαογραφία, τη Φιλολογία και την Ιστορία της Λευκάδας, το οποίο συγκρότησε για να υποστηρίξει όλα αυτά τα δημοσιεύματα, το οποίο θα είναι πάντα πολύτιμο, για τις λευκαδίτικες έρευνες. Ελπίζουμε σύντομα τα έτοιμα βιβλία του να εκδοθούν, να καταγραφούν τα δημοσιεύματά του και να δημοσιευθεί ο κατάλόγός τους, και η Παιδεία μας γενικότερα να προκόβει, ώστε, παλαιότεροι και νεώτεροι να μελετούμε και να ανοίγουμε διάλογο με το συγγραφικό έργο των σκαπανέων της Παιδείας μας, για να αναδεικνύονται οι συνεχιστές και οι ανανεωτές των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Πανταζής Κοντομίχης, Αυτοβιογραφικά</i>	7
<i>Αναγραφή Δημοσιευμάτων Πανταζή Κοντομίχη</i>	9
<i>Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, Πανταζής Κοντομίχης, ο Λαογράφος της Λευκάδας</i>	19

